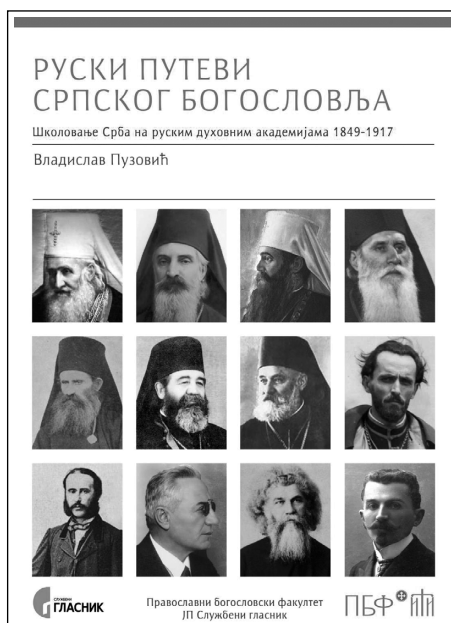

Vladislav Puzović. *Ruski putevi srpskog bogoslovlja. Školovanje Srba na ruskim duhovnim akademijama 1849–1917*. Beograd: Službeni glasnik in Pravoslavni bogoslovski fakultet, 2017. 829 str. ISBN: 978-86-7405-183-2.

Na dobrih osemsto straneh napisana znanstvena monografija srbskega cerkvenega zgodovinarja Vladislava Puzovića (1978), izrednega profesorja na Pravoslavni teološki fakulteti Univerze v Beogradu, z naslovom *Ruski putevi srpskog bogoslovlja. Školovanje Srba na ruskim duhovnim akademijama 1849–1917* (*Ruske poti srbske teologije. Šolanje Srbov na ruskih duhovnih akademijah 1849–1917*) predstavlja izvirno in monumentalno delo sodobnega srbskega zgodovinarja in teologije. Naslov Puzovićeve monografije deluje kot besedna igra, ki se navezuje na klasično delo ruskega pravoslavnega teologa in zgodovinarja Georgija Florovskega (1893–1979) *Puti ruskogo bogoslovija* (*Poti ruske teologije*) (1937), v kateri omenjeni avtor podaja pregled in oceno zgodovine ruske teološke misli in teološkega izobraževanja od srednjega veka do začetka 20. stoletja. Puzovićeve monografija se posveča šolanju srbskih pravoslavnih menihov, duhovnikov in duhovniških kandidatov z območja Srbije, Črne gore, Bosne in Dalmacije na teoloških visokih šolah oziroma duhovnih akademijah na ozemlju Ruskega imperija od sredine 19. stoletja do oktobrske revolucije leta 1917. Monografijo sestavljajo štiri poglavja in dve obsežni prilogi. Prvo poglavje zajema (pred)zgodovino ruskega teološkega izobraževalnega sistema od začetka 17. do začetka 20. stoletja. Drugo poglavje se posveča Srbom na kijeovski duhovni akademiji, tretje na moskovski in četrto na sanktpeterburški. Prva priloga prinaša abecedni seznam z biografijami vseh srbskih študentov na omenjenih akademijah, drugo prilogo pa sestavljajo prepisi, prevodi in kopije nekaterih arhivskih dokumentov, ki so po avtorjevi presoji še posebej pomembni za dodatno razumevanje obravnavane teme.

V obravnavanem obdobju so v Ruskem imperiju obstajale štiri duhovne akademije: kijevska, moskovska (pri Trojiškem samostanu v Sergijevem posadu), sanktpeterburška in kazanska. Duhovne akademije so v kontekstu takratnega pravoslavnega sveta predstavljale t. i. ruski model pravoslavnih teoloških fakultet kot kolegijskih visokošolskih ustanov pod neposrednim okriljem Cerkve, namenjenih izobraževanju (bodočega) cerkvenega kadra, na katerih so predavali skoraj izključno duhovniki oziroma menihi, ki so na

Ruski putevi srpskog bogoslovlja

duhovnih akademijah skupaj s slušatelji tudi bivali. V obdobju med sredino 19. in začetkom 20. stoletja so študentje ruskih duhovnih akademij lahko dosegali naslednje tri stopnje teološke izobrazbe (od najnižje do najvišje): bakalavreat oziroma diplomu, kandidaturo oziroma magisterij in doktorat. Vsaka od omenjenih stopenj se je zaključila z daljšo pisno nalogo, to je disertacijo. Vidik sposobnosti samostojnega pisanja in s tem znanstvenoraziskovalne ustreznosti je bil posebej poudarjen ob koncu 19. stoletja, kar je postalo nekakšen zaščitni znak oziroma odlika ruskih duhovnih akademij. Največji delež srbskih študentov se je izobraževal na kijevski akademiji, ki je bila med tovrstnimi ruskimi visokimi šolami balkanskim pokrajinam geografsko najbližja in je obenem imela najdaljšo tradicijo – neprekinjeno je delovala že od sredine 17. stoletja.

Temo Puzovićevega dela opredeljujeta dve glavni značilnosti: prvič, šolanje Srbov na ruskih duhovnih akademijah predstavlja dejavnik, ki je odločilno prispeval k dvigu izobrazbene ravni, teološki artikuliranosti in splošnemu razvoju srbskega pravoslavja med sredino 19. in začetkom 20. stoletja, s čimer je sooblikoval tudi širšo podobo srbske kulture in družbe tega obdobja; drugič, obravnavana tema kljub svoji pomembnosti za srbsko Cerkev in kulturo doslej še ni bila sistematično obdelana. Od tod sledi, da je Puzovićevo monografijo mogoče označiti za prebojni dosežek, ki bralcu prinaša izviren in celovit pregled. Med študenti ruskih duhovnih akademij, ki so s svojim kasnejšim delovanjem najbolj daljnosežno (pre)oblikovali srbsko cerkveno in kulturno življenje, je vredno izpostaviti vsaj tri – vsi trije so se šolali na kijevski akademiji: menih in duhovnik Miloje Jovanović (1826–1898), kasnejši beograjski metropolit Mihailo (1859–1881; 1889–1898); duhovnik in cerkveni pravnik Nikola Milaš (1845–1915), kasnejši dalmatinsko-istrski škof Nikodim (1890–1911); ter duhovnik Stevan Dimitrijević, kasnejši ustanovitelj in prvi dekan (1920–1936) pravoslavne teološke fakultete, delujoče v okviru beograjske univerze.

Monografija je po svojem obsegu in natančni osvetlitvi tako osrednjih kot tudi stranskih razsežnosti obravnavane teme vzorčen primer zgodovinopisne in teološke erudicije – na tak način tradicionalno »pozitivistično« metodologijo uspešno združuje s sodobnejšim kulturološkim (»globinskim«) pristopom. Avtorjevo podajanje vsebine, ki temelji na večletnem delu in gostovanju v različnih srbskih, ukrajinskih in ruskih znanstveno-kulturnih ustanovah, odlikuje dosledno opiranje na izjemno bogat nabor arhivskega gradiva in znanstvene literature. Puzovićevo monografijo odlikuje tudi jezikovna jasnost in sistematičnost predstavljenih ugotovitev. To odlično delo lahko med drugim služi kot spodbuda za slovenski znanstveni prostor, denimo za začetek proučevanja zgodovine izobraževanja duhovnikov oziroma teologov s slovenskega ozemlja v pomembnih intelektualnih središčih katoliškega sveta (npr. Rim, Dunaj) – še toliko bolj v luči nespodbudnega dejstva, da doslej še ni mogoče zaslediti niti temeljnega pregleda zgodovine slovenske teološke misli.

Simon Malmenvall